

246871

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป
ของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

โดย
นางศิริพรรณ ปิเตอร์

มิถุนายน 2552

สัญญาเลขที่ TRG 4680031

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป
ของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

โดย

นางศิริพรรณ ปิเตอร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการวิจัย การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลในครั้งนี้ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตเพื่อหาแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการใช้งาน และสามารถเพิ่มมูลค่าและศักยภาพในการแข่งขันให้กับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถช่วยกำหนดแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริการด้านออกแบบบรรจุภัณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน

ศิริพรรณ ปิเตอร์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) ที่ได้ให้เงินทุนสนับสนุนงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลในครั้งนี้ ได้อย่างลุล่วงสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคลากรและหน่วยงานดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณิภา ศิวะพิรุฬห์เทพ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และคุณปุ่น คงเจริญเกียรติ บริษัท แพทเมทส์ จำกัด ที่ได้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

กลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ในจังหวัดจันทบุรี ที่ได้ให้ข้อมูลและได้เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรสา จิริภิญโญ อาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ให้คำแนะนำและให้แนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และตราสินค้า

เจ้าหน้าที่ของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 9 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้ให้ข้อมูลและนำทางผู้วิจัยได้ไปพบกลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ในพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีก่อนเริ่มปฏิบัติการวิจัย

นางยุวดี เสาวภาพโสภา ผู้อำนวยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริษัทเอลแคน แพคเกจจิง สดองแพค จำกัด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์วิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ และชี้แนะการเลือก วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้กับผู้วิจัย และคุณณัฐพงศ์ สัตย์พิทักษ์ บริษัทเอลแคน แพคเกจจิง สดองแพค จำกัด ที่ให้ข้อมูลด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการจัดเตรียมต้นฉบับเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์และต้นทุนการผลิตบรรจุภัณฑ์แก่ผู้วิจัย

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ได้ให้คำแนะนำในการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์อาหารบนภาชนะที่ปิดสนิทที่ถูกต้องและเหมาะสมตามข้อกำหนดและกฎหมาย

เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้องและสามารถขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นางศิริพรรณ ปิเตอร์

Abstract

Project code: TRG 4680031

(รหัสโครงการ) TRG 4680031

Project Title: Package Design for Durian Products in One Tambon One Product

(ชื่อโครงการ) การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

Investigator: Siriporn Peters

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

(ชื่อนักวิจัย) ศิริพรณ์ ปีเตอร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail: kssiriporn@hotmail.com

Project Period: 2 years

(ระยะเวลาโครงการ) 2 ปี

246871

The main objective of this research was to investigate how to design successful packages for community products particularly durian products of One Tambon One Product (OTOP) in the Chantaburi Province in Thailand. The research methodology was Participatory Action Research which had participation and collaboration of both community members in the Chantaburi Province and consumers in the Thai market. As a result, the research found that designing a successful package for OTOP products especially processed food is required to meet 1) the needs of the OTOP group in each community and consumers in each market, 2) laws and regulations of Food and Drug Administration in order to be able to launch in the market legally and build on trust and positive image for OTOP products among consumers, 3) the Intellectual property laws in order to prevent the unfair completion in the market, 4) the capacity of available technology and production process, and 5) a limitation of packing process and technology in the community which intends to use the final design.

วัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัยนี้ มุ่งเน้นการศึกษาและวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับทุเรียนแปรรูปสำหรับกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดจันทบุรี วิธีการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเมืองไทย ผลการวิจัย พบว่า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาสิ่งดังต่อไปนี้คือ 1) ตรงกับความต้องการในการใช้งานของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย 2) ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแปรรูปต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพื่อจะได้สามารถจัดจำหน่ายในตลาดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และนำเสนอข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอย่างถูกต้องและครบถ้วนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้บริโภค 3) ผลงานการออกแบบควรได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทางทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องจากบริษัทคู่แข่งและการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ 4) สามารถผลิตในระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ด้วยต้นทุนที่สามารถแข่งขันในตลาด และ 5) ต้องมีความสอดคล้องกับวิธีการบรรจุและเครื่องมือในการปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนที่มีความประสงค์ที่จะใช้บรรจุภัณฑ์

Keywords: package design, participatory design, Participatory Action Research, OTOP, Chantaburi province

คำหลัก: การออกแบบบรรจุภัณฑ์, การออกแบบอย่างมีส่วนร่วม, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม, โอท็อป, จังหวัดจันทบุรี

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	2
กิตติกรรมประกาศ.....	3
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	4
บทคัดย่อภาษาไทย.....	5
สารบัญ.....	6
สารบัญตาราง.....	8
สารบัญรูป	9
บทที่ 1 บทนำ.....	10
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย	
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์	
2.2 ผลิตภัณฑ์ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	21
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล	
3.2 เครื่องมือในการวิจัย	
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	
บทที่ 4 การวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	27
4.1 เครื่องหมายการค้า	
4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า	
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบเครื่องหมายการค้า	
บทที่ 5 การวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	37
5.1 โครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
5.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	

บทที่ 6 การวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	47
6.1 กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
6.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	57
7.1 สรุปผลการวิจัย	
7.2 ข้อเสนอแนะ	
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	63
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 1	
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2	
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
ภาคผนวก ง การประกาศโฆษณาคำขอรับเอกสารสิทธิบัตร จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา	
ภาคผนวก จ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	
ภาคผนวก ฉ หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการ	
ประวัติของผู้วิจัย.....	74

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 เครื่องหมายการค้าและบรรจุภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน.....	35
ตารางที่ 5.1 แนวทางการกำหนดหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการ ออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	37
ตารางที่ 5.2 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 1.....	39
ตารางที่ 5.3 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 2.....	40
ตารางที่ 5.4 แนวความคิดในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	41
ตารางที่ 6.1 การจัดวางองค์ประกอบของกราฟิก.....	50

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	23
รูปที่ 4.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	30
รูปที่ 4.2 ชื่อเครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้ในปัจจุบัน.....	32
รูปที่ 4.3 บรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบจากหน่วยงานภาครัฐ.....	32
รูปที่ 4.4 กรรมวิธีการผลิตทุเรียนแปรรูป.....	33
รูปที่ 4.5 วิธีการบรรจุและชั่งตวง ผลิตภัณฑ์ต่อหน่วย.....	34
รูปที่ 4.6 ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	36
รูปที่ 5.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	38
รูปที่ 5.2 แบบร่างระดมความคิด.....	42
รูปที่ 5.3 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 1.....	43
รูปที่ 5.4 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 2.....	44
รูปที่ 5.5 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3.....	44
รูปที่ 5.6 รูปลักษณะของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มผู้ผลิตเลือกใช้งานจริง.....	46
รูปที่ 6.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	49
รูปที่ 6.2 แสดงการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	50
รูปที่ 6.3 ภาพวาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์.....	51
รูปที่ 6.4 ภาพถ่ายของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบ.....	51
รูปที่ 6.5 ผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	52
รูปที่ 6.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทแผ่นภาพนำเสนอผลงานการออกแบบ.....	53
รูปที่ 6.7 แสดงแผนภูมิแท่งนำเสนอข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อ ผลงานการออกแบบ.....	54
รูปที่ 6.8 ดัชนีบับเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ.....	55